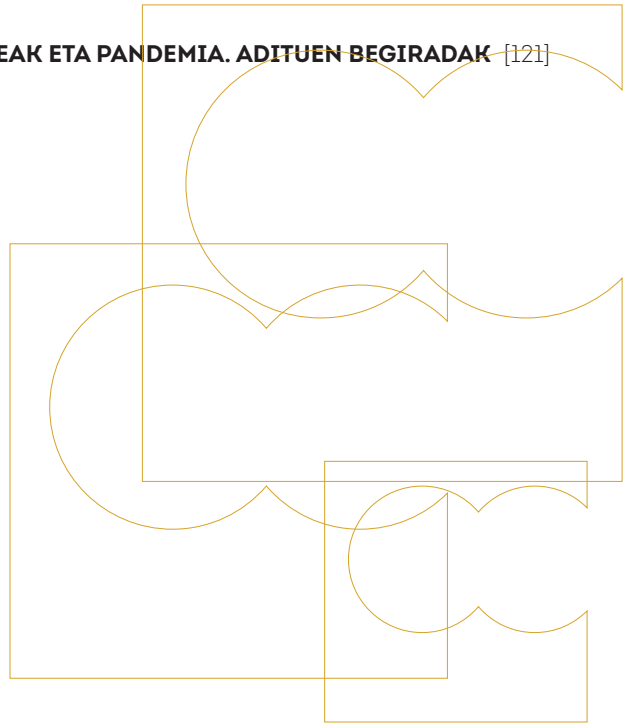

GARAI BATEKO GAZTERIATIK BESTE GARAI BATEKO GAZTERIARA

LUIS SANZO GONZÁLEZ

Berdintasuna, Justizia eta Gizarte Politiketako saileko
Estatistika Organo Berezia

Euskadiko gazteen bizi-baldintzek baldintzatuta jarraitzen dute, oraindik ere, hainbat aldaketaren ondorioz, eta aldaketa horien jatorria azken mende laurdenean gertatu diren ondoz ondoko krisi ekonomikoak dira. Krisi ekonomiko horien arteko sakonena izan zenaren ondorioz, 1980ko eta 1990eko hamarkadetan industria arloko ehunka mila enplegu galdu ziren. 1977 eta 1996 artean, eta Europako industria-birmoldaketaren ondorioz, 157.000 lanpostu galdu ziren Euskadin; gainera, kopuru hori ia 200.000ra iritsi zen, lehen sektoreko eta eraikuntzako lanpostuen galerak gehitu ondoren.

Industriaren krisialdiaren ondorioz, Euskadi, hamarkada askoan, estutasunez ibili behar izan zen gizarte postindustrialean sartzeko. Nahiz eta zerbitzuen sektoreak bultzada eman –ongizatearen gizarte berriarekin gehien lotzen ziren adarrek eman zuten bultzada barne–, 1996 erdialdera, ekonomia hirugarren sektorerantz bideratzeak ekonomiaren gainerako

arloetan galdutako lanpostuen hiru laurden konpentsatzen lagundu zuen soilik.

Desfase hori, gainera, eraldaketa sozial eta ekonomiko sakon baten esparruan gertatu zen. Izan ere, joan den mende amaieran, emakumea lan-merkatuan sartu zen: 1976an, biztanleria aktiboaren % 27 baino gutxiago ziren emakumeak, baina 1990eko erdialdean, proportzio hori, 16 eta 34 urte bitarteko biztanleen artean, % 45 baino handiagoa zen; kolektibo hori, gainera, 1950. urtetik 1980. urtera arteko baby boomeko belaunaldi gazteak osatzen zuten.

Industria birmoldaketa, emakumea lan-merkatuan pixkanaka sartzen joan izana eta 16 eta 34 urte bitarteko populazioaren hazkundera dira Euskadin garai horretan langabezia-tasa hain altuak izatea azaltzen duten arrazoiak. Industria birmoldaketaren unerik gogorrean, 1985eko amaieran, langabezia-tasa orokorra % 24ra iritsi zen. Baina 1990eko hamarkadako lehen

erdiko krisiaren ondorioz, langabezia-tasa maximoa % 26 ingurura iritsi zen 1994. urte hasieran.

Gazteria izan zen aldaketa horien ondorioak pairatzen lehena Euskadin. 1990eko hamarkada erdian, 16 eta 34 urte bitarteko biztanleriaren % 43,5 langabezia zegoen, edo aldi baterako lan-kontratu batekin edo kontraturik gabe lan egiten zuen; eta langabezia-kasu guztien % 70 inguru gazteen talde horrek osatzen zuen. Maila sozialean, ikasle ez ziren 18 eta 34 urte bitarteko biztanleen bosten bat inguruk baino ezin zuen etxe propio bat mantendu. Hala egiten zutenen, eta, batez ere, ongizate-egoeran bizi zirenen proportzioa are txikiagoa zen: guztizkoaren % 18ra heltzen zen soilik.

Hala eta guztiz ere, gizartean ez zen ia nabaritu ere egiten pobrezia eta ongizate-gabezia hori. 1990eko hamarkada erdialdean, kasu horien % 72 ezkutuan geratu zen gizartearentzat, aitaren edo amaren etxe barruan sartuta. Ezkutuko pobrezia edo prekaritatea zen, batez ere.

Krisi sozial horren ondorio nagusi bat gizartearen ugalketa-prozesu normalak gelditzea izan zen. Izan ere, ugalkortasun-adierazleak beherakada nabarmen eta bortitza izan zuen: 2,65 seme-alaba emakumeko 1977an, baina 0,90 1994an eta 1995ean. Bilakaera horrek ez zuen lotura handirik izan iraultza kultural mota ezeinekin. Batez ere, pobrezia eta gizarte-bazterketaren ondorio bat izan zen.

Gazte haiek eta Euskadiko gaurko 16 eta 34 urte bitarteko biztanleriak bizi duen errealitateak antzekotasun asko dute (Atzeraldi Handiak eta

COVID-19 pandemiak enpleguan sortu dituzten ondorioak gehien pairatu dutenen artekoak dira gaurko gazteak). Euskadiko gaurko gazteen diagnostikoa lehen aipatu denaren oso antzekoa da. Alde horretatik, gazteak, oraindik ere, gure ekonomiaren aldizkako krisien biktima nagusiak izaten jarraitzen dute.

Hala ere, ez litzateke zuzena izango bakarrik diagnostiko hori egitea eta gertakari nabarmen batzuk alde batera uztea, etorkizunean zer-nolako ondorioak izan ditzaketen aurreikusitako gabe.

Lehenik eta behin, 2021 hasieran, orokorrean, 62.000 lanpostu inguru galdu ziren, hau da, % 6,2ko beherakada izan zen 2008an erregistratutako lanpostu-kopuru maximoaren aldean. Hala ere, kopuru hori oso urruti geratzen da 1977 eta 1985 artean Euskadin galdu ziren 140.000 lanpostu baino gehiago haietatik; izan ere, garai hartan, % 18,6ko beherakada izan zen.

Horren ondorioz, 16 eta 34 urte bitarteko biztanleriaren gaur egungo langabezia-tasak eragin txikiagoa izan du beste krisialdi batzuen aldean. Izan ere, nahiz eta langabezia-tasa oraindik ere oso handia izan, 2021eko % 18,8ak ez du zerikusirik 1995eko % 35,8arekin. Horrez gain, 16 eta 34 urte bitarteko biztanleen pisua langabezia-tasaren guztizkoan honako hau izan da: % 70ekoa 1993tik 1995era; % 50 ingurukoa 2008an, eta % 38,6koa 2021ean.

Bigarrenik, gaur egungo eta datozen urteetako Euskadiko gazteek etorkizunerako duten aurreikuspena oso bestelakoa da 1980ko eta 1990eko gazteek izan zutenaren aldean.

Oraindik ez da bete lan-baldintzetan erabateko berdintasuna lortzeko erronka; baina emakumea lan-merkatuan erabat integratuta duen gizarte bateranzko trantsizio-prozesua ia amaitutzat eman daiteke, biztanleria aktibo osoaren ia % 48 emakumeak izan baitira 2021ean.

Era berean, immigrazioa izan arren, gaur egungo gazteek askoz ere lehia-presio txikiagoa dute lan-merkatuan. Alde horretatik, nabarmendu behar da gazteen pisu demografikoa mugatua dela; aldiz, lana duten eta erretiroa hartzeaz dauden 55 urtetik gorakoen kopurua oso handia da. 1995ean, 16 eta 34 urte bitarteko biztanleria bederatzi aldiz handiagoa zen lana zuten 55 urtetik gorakoen biztanleria baino. 2021ean, bi aldiz handiagoa da soilik.

Beraz, gaur 35 urte baino gutxiago dituen biztanleriak enplegu-aukera gehiago ditu iraganeko gazteen belaunaldiek baino. Gaurko gazteen heziketa mailak ere enplegu-aukera handiagoak eskaintzen ditu; izan ere, ikasketa kualifikatuak dituzten pertsonak 1990eko hamarkada erdian baino % 20 gehiago dira.

Gaur egungo emantzipazio-datuek adierazten dutenaren arabera, etorkizunak zer bide har dezakeen ikus daiteke. 1996an, bizitza erabat independentea zuten 16 eta 34 urte bitarteko gazte ez ikasleak ia % 30 ziren; gaur, aldiz, % 45 baino gehiago dira. Ildo beretik, gaurko ezkutuko pobrezia inaktua eta 1980ko eta 1990eko hamarkadetan ezagutu zena oso bestelakoak dira, baita XXI. mende hasierako urteetan ezagutu zenaren aldean ere.

Kontua ez da gaurko Euskadiko gazteen arazoei garrantzia kentzea. Baina nabarmendu behar da datozen hamabost urteetako egoera ez dela etorkizunik gabekoa. Aitzitik, bizitza normalago bat izateko aukerak dituen etorkizuna da, hau da, enplegu egonkorra, etxebizitza egokia eta soldata duina eskuratzeko arrazoizko aukerak dituena.

Horrek ez du esan nahi gizarte erabat egonkor baterantz gozenik. Enplegu-gaietan, Euskadiko gizarteak aurre egin beharko dion erronka nagusia zera da, modernizazio teknologikoa zerbitzuetara hedatuko dela. COVID-19aren krisiak aurreikusten uzten duen etorkizunean, lan-indarraren premia gutxitu egingo da zerbitzuen modernizazio teknologikoaren alde.

Eta enplegua eta eskuragarri dauden baliabideak modu bidezkoan banatzera behartuko duten prozesuen ondorioei aurre egin behar zaienean –desberdinkeria hazkor bat izateko arriskua gelditu nahi bada, behintzat–, orduan, egiazko erronkak agertuko dira, argi eta garbi, belaunaldi berriek aurre egin beharko dietenak.

Baina belaunaldi berriek ez dute beren etorkizuna zalantzan jarriko erronka horiei era batera edo bestera aurre egiteagatik, ez gara horretaz ari. Izan ere, kualifikazio handiagoa dutenez eta ekonomia digital berrira egokitzeko gaitasun handiagoa dutenez, gazteek, ziurrenez, desenpleguaren arriskuaren ondorioak gero eta gutxiago pairatuko dituzte, nahiz eta gaur egungo zerbitzuak digitalizaziora eta beste garapen teknologiko mota batzuetara egokitu beharko diren, eta kontuan izanda, baita ere, garapen teknologikoen,

iraganean, nekazaritza- edo industria-
arloko enplegu maila erortzea ekarri
zutela.

Kontua da, gaurko gazteek politika,
gizarte eta enpresa mailako lidergoko
lanpostuak eskuratzen dituzten
heinean, etorkizuneko gizarte-
ereduaren gainean hartzen dituzten
erabakiak beren jarrera ideologikoaren
araberakoak izango direla neurri handi
batean. Eta zalantza nagusia, batez
ere, zera da: kontuan izanda gure

gizartean indibidualizazioa geroz eta
handiagoa dela, ea horrek Stirner-
en indibidualismoan inspiratutako
antolaketa politikoak sortuko ote
dituen, “Ni bakar bat, eta nire jabetza”
printzipio ekonomiko eta soziala
printzipio goren bihurtuz; edo, aldiz,
Marx-etik Feuerbach-era arteko gazte
hegeliarren eztabaida inspiratu zuen
gizaki (gizon eta emakume) sozialaren
ikuspegiak nola edo hala biziraungo ote
duen.